

Бюджети об'єднаних територіальних громад у процесі фінансової децентралізації в Україні

«Болгарський виноградар»
(шифр)

АНОТАЦІЯ

Процеси децентралізації визначають необхідність пошуку джерел формування фінансової бази функціонування місцевих бюджетів. Поява ОТГ, як нового суб'єкту бюджетних відносин обумовлює актуальність дослідження проблематики формування доходів та забезпечення виконання повноважень з метою підвищення добробуту населення ОТГ.

У роботі проаналізовано стан бюджетів ОТГ в бюджетній системі України та оцінено вплив місцевих бюджетів на економічний розвиток територіальних громад (на прикладі с. Криничне). Запропоновано напрями підвищення ефективності функціонування бюджетів ОТГ в Україні.

Метою дослідження є дослідження теоретичних, законодавчих та практичних засад формування та виконання бюджетів ОТГ, а також розробка рекомендації щодо визначення стратегічних орієнтирів розвитку бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Досягнення поставленої мети вирішувалося шляхом розв'язання наступних завдань:

- проаналізувати формування доходів ОТГ;
- провести моніторинг видатків бюджетів ОТГ;
- оцінити вплив місцевих бюджетів на економічний розвиток територіальних громад (на прикладі с. Криничне);
- запропонувати стратегічні орієнтири розвитку бюджетів ОТГ в умовах фінансової децентралізації в Україні;
- обґрунтувати перспективи формування ОТГ в Одеській області (на прикладі с. Криничне).

Методи дослідження. У роботі використовувались методи аналізу, синтезу, аналогії, статистичні прийоми групування, графічно-табличний метод, метод узагальнення, методи дослідження фактів, явищ і реалій існуючої практики для аналізу бюджету громад, системно-функціонального аналізу напрямків підвищення ефективності функціонування бюджетів об'єднаних територіальних громад.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ СТАНУ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В БЮДЖЕТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....	5
1.1. Аналіз формування доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад.....	5
1.2. Моніторинг видатків бюджетів об'єднаних територіальних громад.....	12
1.3. Оцінювання впливу місцевих бюджетів на економічний розвиток територіальних громад (на прикладі с. Криничне).....	16
РОЗДІЛ 2. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ.....	22
2.1. Стратегічні орієнтири розвитку бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах фінансової децентралізації в Україні.....	22
2.2. Перспективи формування об'єднаних територіальних громад в Одеській області (на прикладі с. Криничне).....	25
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	33

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку України найбільш актуальним стає питання соціально-економічного розвитку регіонів, яке не можливе без зміцнення фінансової незалежності цих регіонів. Проблеми фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування щороку збільшуються. Постійна нестача фінансових ресурсів, а також нестабільність дохідних джерел місцевих бюджетів, в тому числі бюджетів об'єднаних територіальних громад та їх висока залежність від міжбюджетних трансфертів зумовило розпочати реформування місцевої влади в Україні.

Для забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування з кінця 2014 року в Україні розпочинається процес децентралізації місцевих органів самоврядування та реформування міжбюджетних відносин, що призвело до кардинальних змін при формуванні місцевих бюджетів.

Місцеві бюджети, у тому числі бюджети об'єднаних територіальних громад є вагомим чинником економічного зростання, основними проблемами функціонування є формування достатньої фінансової бази за рахунок як власних надходжень, так і міжбюджетних трансфертів. Нерозвиненість інфраструктури регіональних фондів ринків та відсутність дієвого механізму фінансування регіональних цільових програм економічного розвитку не дає можливості залучати інвестиційні ресурси для побудови економіки інноваційного типу на місцях. Окреслена проблематика визначає актуальність обраної теми.

Об'єктом дослідження є процес формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад в процесі фінансової децентралізації.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад в процесі фінансової децентралізації в Україні.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ СТАНУ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В БЮДЖЕТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

1.1. Аналіз формування доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад

Формування фінансово забезпечених органів місцевого самоврядування є однією з найголовніших складових повноцінного розвитку України в умовах бюджетної децентралізації, тобто стабільних джерел для ефективного виконання власних повноважень та оперативного вирішення завдань соціально-економічного характеру на рівні територіальної громади.

Одним з найголовніших досягнень процесу фінансової децентралізації в Україні є збільшення частки місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України. До початку реформи місцевого самоврядування близько 70% фінансових ресурсів зосереджувалося в Державному бюджеті, інші 30% у місцевих бюджетах, що позитивно впливає на розвиток територіальних громад (Рис. 1.1).

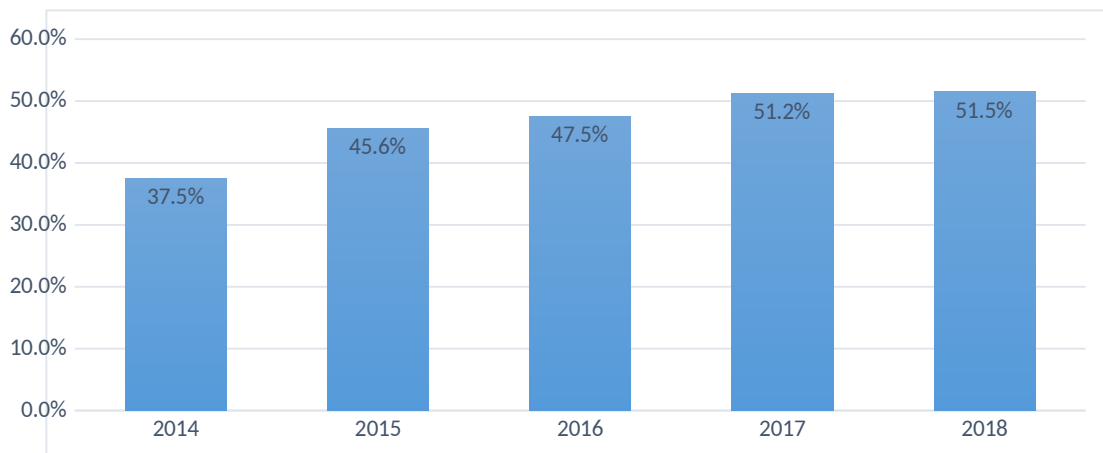

Рис. 1.1. Частка місцевих бюджетів (з трансфертами) у Зведеному бюджеті України за 2014–2018 рр., %[складено самостійно на основі даних 1]

Починаючи з 2014 року спостерігається поступове збільшення частки місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України, так у 2018 році частка місцевих бюджетів склала 51,5%. Найбільший приріст частки місцевих бюджетів (з трансфертами) у Зведеному бюджеті України спостерігається у 2015 році, коли ця частка порівняно з 2014 роком зросла на 8,5%.

У 2018 році частка місцевих бюджетів (з трансфертами) у Зведеному бюджеті України склала 51,5%, що на 14% більше ніж у 2014 році, що, безпосередньо, вказує на зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування та є прямим наслідком реалізації Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, ухваленої 1 квітня 2014 року.

У 2018 року частка власних доходів загального фонду місцевих бюджетів у ВВП склала 6,6%. За прогнозом Міністерства фінансів України на 2019 рік доходи місцевого збільшаться до рівня 6,8%. Дані показники свідчать про те, що власні доходи загального фонду місцевого бюджету займають невелику частку у ВВП, але з кожним роком ця частка зростає, в першу чергу це пов'язано з початком процесу фінансової децентралізації в Україні (Рис. 1.2).

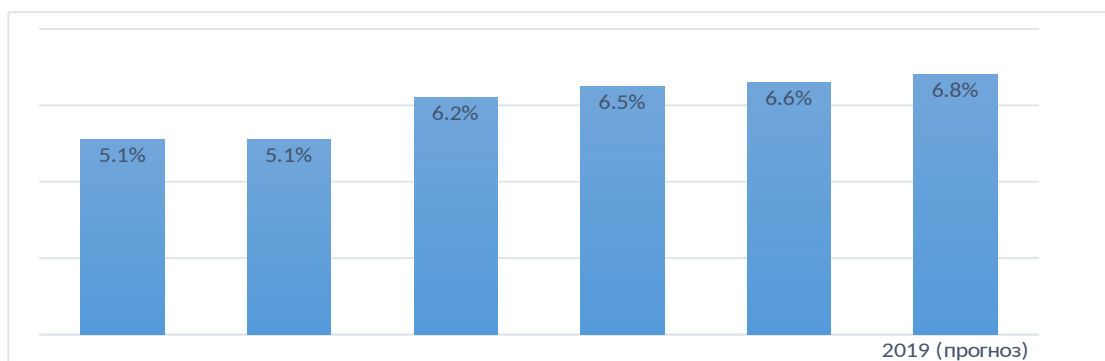

Рис.1.2. Частка власних доходів загального фонду місцевих бюджетів у ВВП за 2014-2019 рр., %[2]

Протягом 2018 року надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 234,1 млрд. грн.

З початку фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів стрімко зростають: якщо у 2014 році їх обсяг становив 68,6 млрд. грн., то за п'ять років, за даними Міністерства фінансів очікується, що зростуть майже в 4 рази та за підсумками 2019 року складатимуть 267 млрд. грн.

Такий зріст власних доходів місцевого бюджету став можливим завдяки реалізації заходів щодо залучення резервів їх наповнення та підвищення ефективності адміністрування податків та зборів, що в першу чергу залежало від розширення повноважень та підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів (Рис. 1.3).

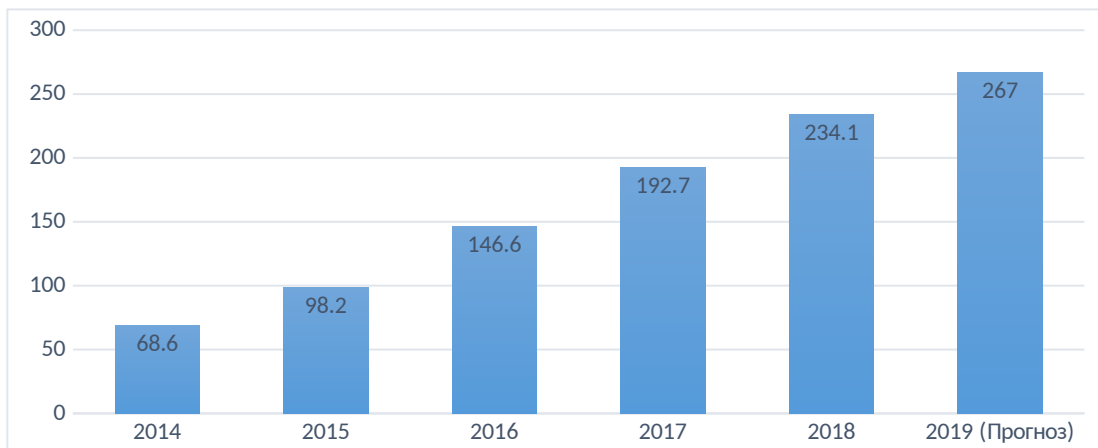

Рис. 1.3. Власні доходи загального фонду місцевих бюджетів за 2014-2019 рр., млрд. грн. [2]

У 2018 року порівняно з 2017 роком власні доходи загального фонду у розрахунку на 1 мешканця зросли на 21,5% та склали 6032,9 грн. Надходження від податку на доходи фізичних осіб на одного мешканця у 2018 році зросли на 25,5% і склали 3557,9 грн. Місцеві податки та збори у розрахунку на 1 мешканця зросли на 16,1% та склали 1570,6 грн. (Рис. 1.4).

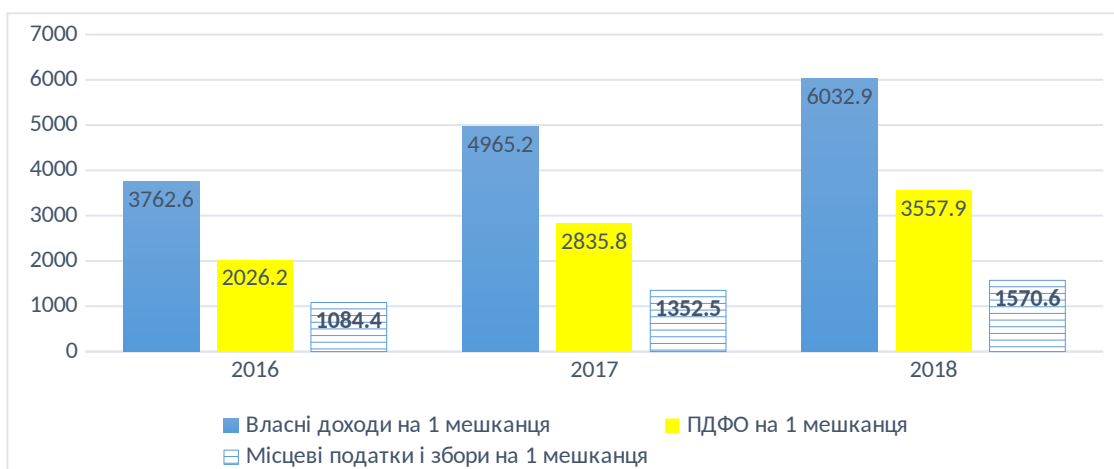

Рис. 1.4. Власні доходи загального фонду місцевих бюджетів на 1 мешканця за січень – грудень 2016-2018 рр., у грн. [3]

У 2017 році надходження власних доходів місцевих бюджетів 336 ОТГ до бюджету зросли на 87% та склали 9,27 млрд. грн., а в грошовому виразі зросли на 4,32 млрд. грн. порівняно з 2016 роком. Зростання власних доходів місцевих бюджетів в першу чергу відбулося, за рахунок податку на доходу фізичних осіб, який склав понад 56% з усіх надходжень у 2017 році. Надходження від плати за землю у структурі всіх надходжень 366 об'єднаних територіальних громадах склали 15,12%, а надходження від єдиного податку у 2017 році склали також 15,12%.

Надходження власних доходів місцевих бюджетів нових 207 ОТГ в порівнянні з аналогічним 2016 роком зросли в 2,8 рази та склали 4,9 млрд. грн., а в грошовому виразі зросли на 3,2 млрд. грн.

Разом з цим, темп зростання власних доходів 159 ОТГ (утворених у 2015) становить +34,2% та склали 4,4 млрд. грн. (Табл. 1.1).

У 2017 році порівняно з 2016 надходження від податку на доходи фізичних осіб зросли майже в 3 рази та склали 5211,7 млн. грн., а в грошовому виразі зросли на 3762,7 млн. грн. Надходження від акцизного податку зросли на 12% та склали 794,2 млн. грн., а плата за землю на 20%, а в грошовому виразі на 85,1 млн. грн. та на 233,9 млн. грн. відповідно. Надходження в бюджет від єдиного податку зросли на 34,5% та склали 1402,6 млн. грн. Надходження від податку на нерухоме майно у 2017 році порівняно з 2016 роком зросли на 72,5% та склали 132,5 млн. грн. (Рис. 1.5).

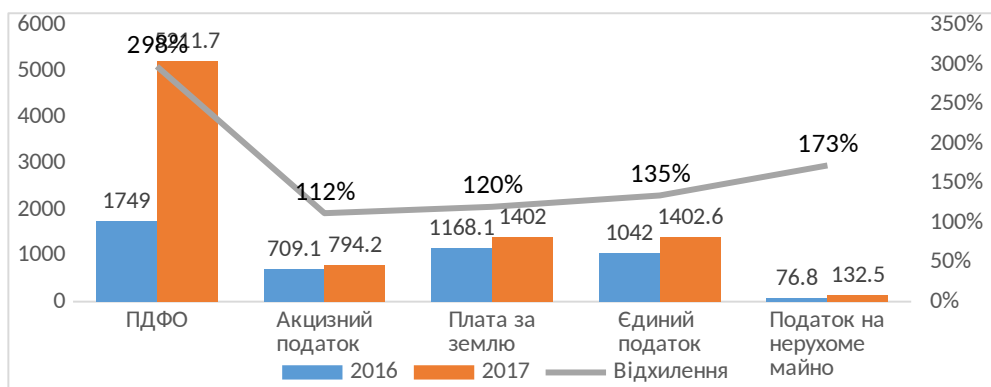

Рис. 1.5. Податкові надходження 366 об'єднаних територіальних громад за січень – грудень 2017 року, порівняно з 2016 роком, млн. грн. [Складено самостійно на основі даних 3]

У структурі доходів загального фонду 27,3% складає частка місцевих податків і зборів. По усіх місцевих бюджетах України приріст місцевих податків і зборів відносно 2016 року складає 24,2%, по бюджетах міст обласного значення – 25,9%. По бюджетах 366 ОТГ надходження місцевих податків і зборів зросли на 28,5%.

В 2017 році порівняно з 2016 роком приріст плати за землю в місцевих бюджетів України склав 13,0% та у бюджетах 366 ОТГ на 11,1%. Приріст єдиного податку по місцевим бюджетам склав 35,7%, по бюджетах міст обласного значення на 38,0%, а по бюджетах 336 ОТГ на 34,6%. Що стосується податку на нерухоме майно, то його приріст по місцевим бюджетам України склав 70,9%, по бюджетах міст обласного значення 69,3%, а по бюджетах 366 ОТГ 72,5%. (Рис. 1.6.)

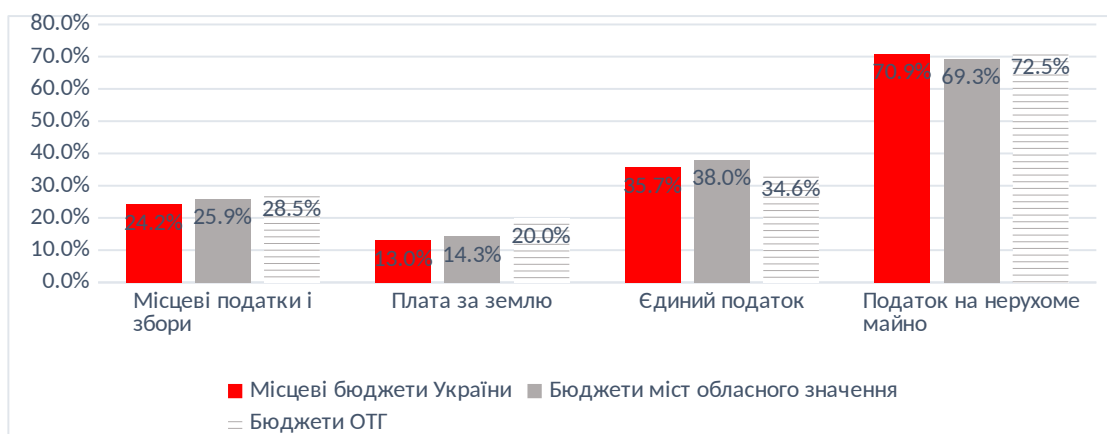

Рис. 1.6. Темп зростання місцевих податків та зборів місцевих бюджетів за січень-грудень 2017 року порівняно до січня-грудня 2016 року (за рівнями бюджетів), % [4]

Надходження власних доходів місцевих бюджетів 665 ОТГ за 2018 рік зросли на 62,1% та склали 20,9 млрд. грн. Враховуючи, що нові 299 ОТГ, у яких перші місцеві вибори були проведені в 2017 році, тільки в 2018 році отримали 60% надходжень від податку на доходи фізичних осіб до своїх бюджетів, то їх власні ресурси у порівнянні з аналогічним періодом минулого року зросли на 6,15 млрд. грн. Разом з цим, темп зростання власних доходів 366 ОТГ

(утворених у 2015-2016 роках), які у 2017 році вже отримували зарахування 60% ПДФО до своїх бюджетів, становить + 19,8%. (Табл. 1.2).

У 2018 році порівняно з 2017 надходження від податку на доходи фізичних осіб зросли на 127,4%. Надходження в бюджети 665 об'єднаних територіальних громад за рахунок плати за землю зросли на 11,1% та склали 2997,4 млн. грн., а в грошовому виразі зріст склав 299,3 млн. грн. Надходження в бюджет від єдиного податку зросли на 24,7% та склали 3299,1 млн. грн., а в грошовому виразі зріст надходжень у доходах 665 об'єднаних територіальних громад склав на 652,9 млн. грн. (Рис. 1.7).

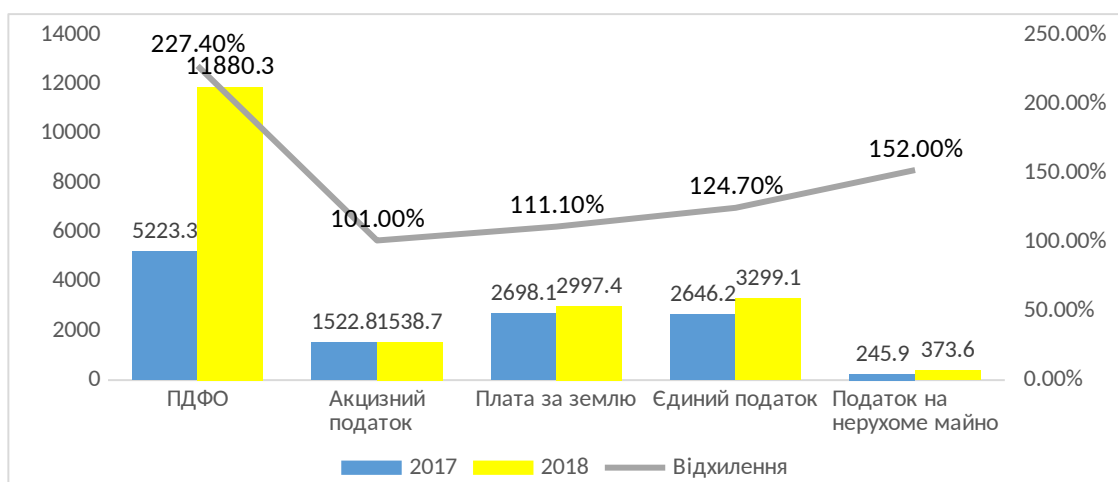

Рис. 1.7. Податкові надходження 665 об'єднаних територіальних громад за січень – грудень 2018 року, порівняно з січнем – груднем 2017 року, млн. грн.[Складено самостійно на основі даних 2]

У структурі доходів загального фонду 26,1% складає частка місцевих податків і зборів, яких у 2018 року надійшло 60,9 млрд грн. По усіх місцевих бюджетах України приріст місцевих податків і зборів відносно 2017 року складає 16,1%, по бюджетах міст обласного значення – 12,6%. По бюджетах 665 ОТГ надходження місцевих податків і зборів зросли на 19,4%, що на 3,3% перевищує середній показник приросту по місцевих бюджетах України.

В 2018 році порівняно з 2017 роком приріст плати за землю в місцевих бюджетах України склав 3,6% та у бюджетах 665 ОТГ на 11,1%, що на 7,5% вище середнього показника приросту по всім місцевим бюджетам України, але

темپ зростання місцевих податків та зборів бюджетів міст обласного значення зменшились на 1,5%. Приріст єдиного податку по місцевим бюджетам склав 26,5%, по бюджетам міст обласного значення на 25,6%, а по бюджетам 665 ОТГ на 24,7%, що на 1,8% менше середнього показника приросту по місцевим бюджетам України. Що стосується податку на нерухоме майно, то його приріст по місцевим бюджетам України склав 49,9%, по бюджетам міст обласного значення 40,5%, а по бюджетам 665 ОТГ 52,0%, що на 2,1% вище, ніж середній показник приросту місцевих бюджетів України (Рис. 1.8).

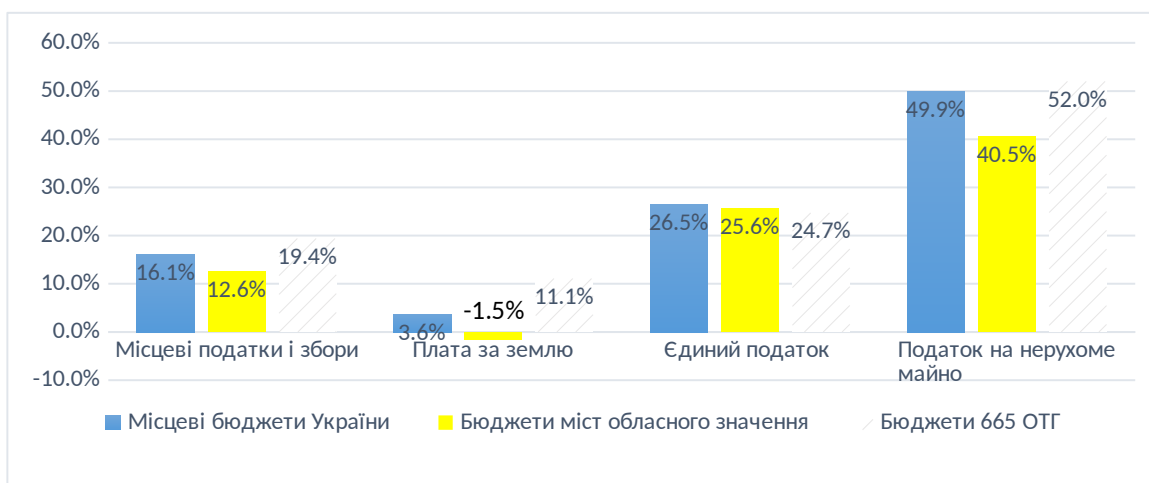

Рис. 1.8. Темп зростання місцевих податків та зборів місцевих бюджетів за січень-грудень 2018 року порівняно до січня-грудня 2017 року (за рівнями бюджетів), %[2]

У власних доходах загального фонду місцевих бюджетів частка місцевих податків та зборів у 2018 склала 26,1% (Рис. 1.9).

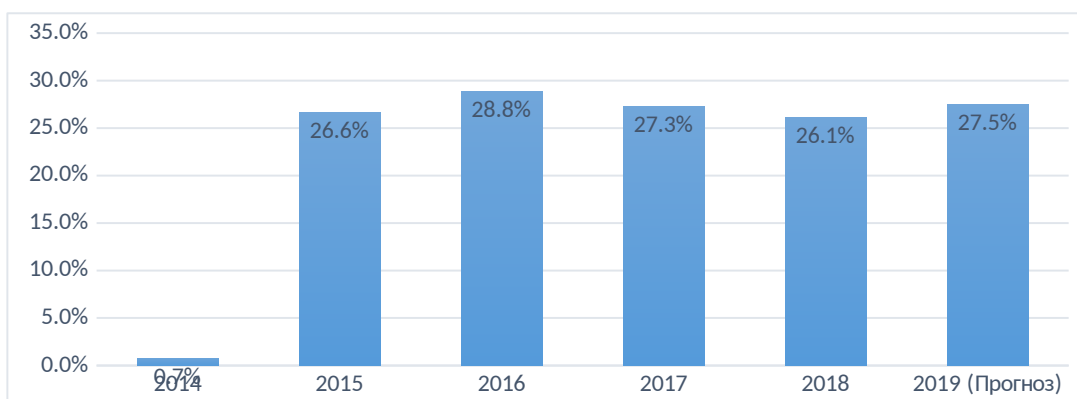

Рис. 2.9. Частка місцевих податків та зборів у власних доходах загального фонду місцевих бюджетів за 2014-2019, %[3]

Зменшення частки місцевих податків та зборів у власних доходах загального фонду місцевих бюджетів в зумовлено високою часткою надходжень від сплати податку на доходи фізичних осіб – 138,1 млрд грн або 59% від загальної суми власних доходів місцевих бюджетів.

1.2. Моніторинг видатків бюджетів об'єднаних територіальних громад

Починаючи з 2014 року в Україні поступово починається процес зростання власних доходів місцевих органів влади та коштів переданих з державного бюджету. За рахунок збільшення доходної частини місцевих органів влади проходить збільшення видаткової частини, що безсумнівно показує позитивні тенденції процесу децентралізації в Україні. У 2018 році частка сума видатків місцевих бюджетів в Україні склала 563,4 млрд. грн., що на 13,6% більше ніж у 2017 році (Рис. 1.10).

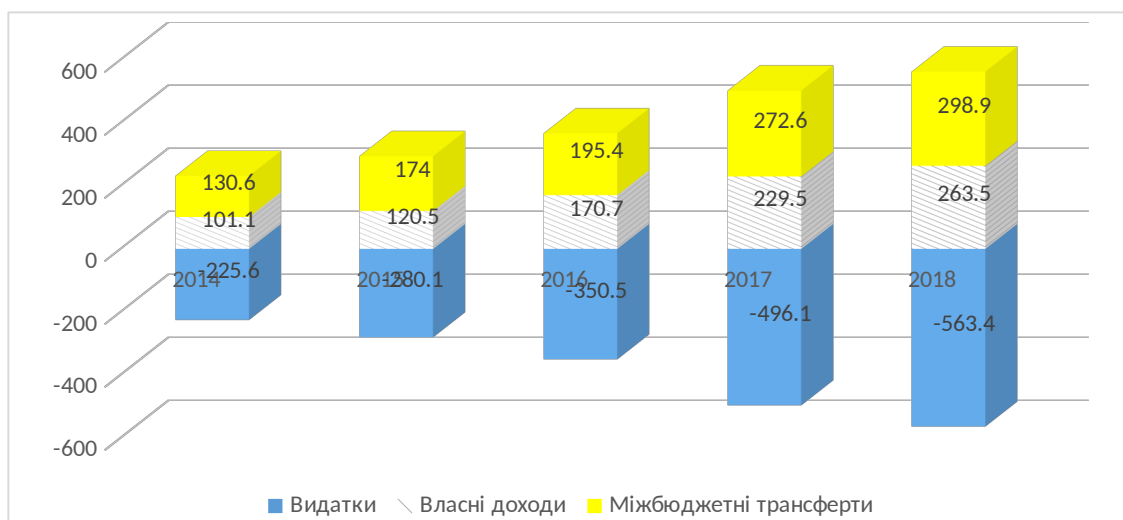

Рис. 1.10. Доходи і видатки місцевих бюджетів України за 2014-2018, млрд. грн.[Складено самостійно на основі даних 1]

В 2018 році сума видатків місцевих бюджетів України склала 563 млрд. грн. Видатки на освіту склали 165,7 млрд. грн., що на 21,3% або 29,1 млрд. грн. більше ніж у 2017 році. Видатки на соціальний захист збільшились всього на 2,4% та склали 137,7 млрд. грн. Сума видатків на медицину у 2018 році

порівняно з 2017 роком збільшилась на 8,6%, а видатки на транспорт та дорожнє господарство збільшились на 46,9%.

Видатки на житлове господарство та на програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів збільшились на 10,7%. На утримання органів місцевого самоврядування, а саме на чиновницький апарат видатки у 2018 році становили 27,9 млрд. грн. Видатки на пенсії у 2018 році порівняно з 2016 роком зросли на 16,2% та становили 7,9 млрд. грн. Видатки на охорону довкілля та на програми природоохоронних заходів місцевого значення зросли у році на 15,4% (Рис. 1.11).

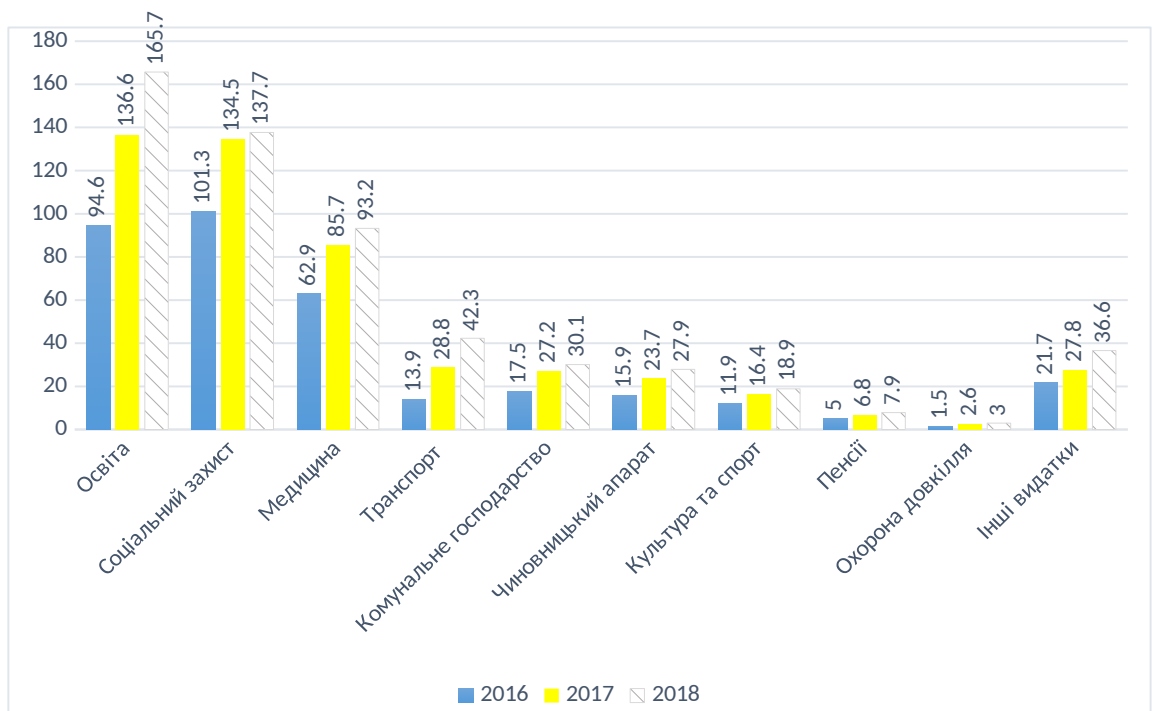

Рис. 1.11. Видатки місцевих бюджетів за функціональною характеристикою з 2016 року по 2018 рік, млрд. грн. [Складено самостійно на основі даних 1]

У 2018 році порівняно з 2017 роком капітальні видатки на 1 мешканця зросли на 27,6% та склали 2441,1 грн., в грошовому виразі зріст капітальних видатків склав 528 грн. Видатки на будівництво та регіональний розвиток на 1 мешканця зросли на 23,3% та склали 554,8 грн., в грошову виразі збільшились на 104,9 грн. Видатки на житлово-комунальне господарство у 2018 році

збільшились на 73,4 грн. та склали 774,5 грн., приріст у 2018 році порівняно з 2017 роком склав 10,5% (Рис. 1.12).

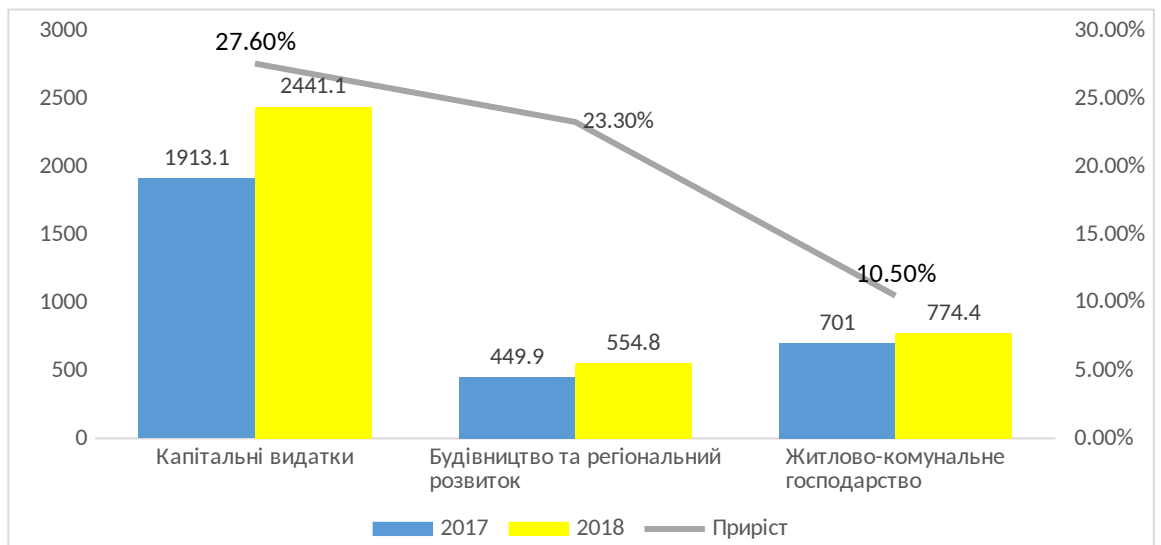

Рис. 1.12. Видати на 1-го мешканця ОТГ за січень-грудень 2018 року та січень-грудень 2017 року, грн. [2]

До початку процесу децентралізації в Україні рівень державною та фінансової підтримки місцевого та регіонального розвитку був дуже на низькому рівні, так у 2014 році до місцевих бюджетів передавалося тільки 0,5 млрд. грн., які виділялися на соціально-економічний розвиток громад. Починаючи в 2015 року, ми бачимо зріст державної субвенції на соціально-економічний розвиток, який склав 0,3 млрд. грн., а також появилася нова стаття державної фінансової підтримки – державний фонд регіонального розвитку, який склав 2,9 млрд. грн.

Субвенція на соціально-економічний розвиток місцевих органів влади в 2018 році складала 5 млрд. грн. В першу чергу зменшення субвенцій на соціально-економічний розвиток в 2018 році зумовлено збільшенням державного фонду регіонального розвитку на 2,5 млрд. грн., збільшенням субвенцій на розвиток медицини у сільській місцевості на 1 млрд. грн., а також незначним збільшенням коштів, що виділяються з Державного бюджету на підтримку секторальної регіональної політики на 0,45 млрд. грн., субвенцій на

інфраструктуру об'єднаних територіальних громад на 0,4 млрд. грн. та коштів, що виділяються на будівництво спортивних об'єктів на 0,1 млрд. грн.

В 2019 році порівняно з 2014 роком у 41,5 раз зросла державна фінансова підтримка місцевого та регіонального розвитку в Україні. (Рис. 1.13).

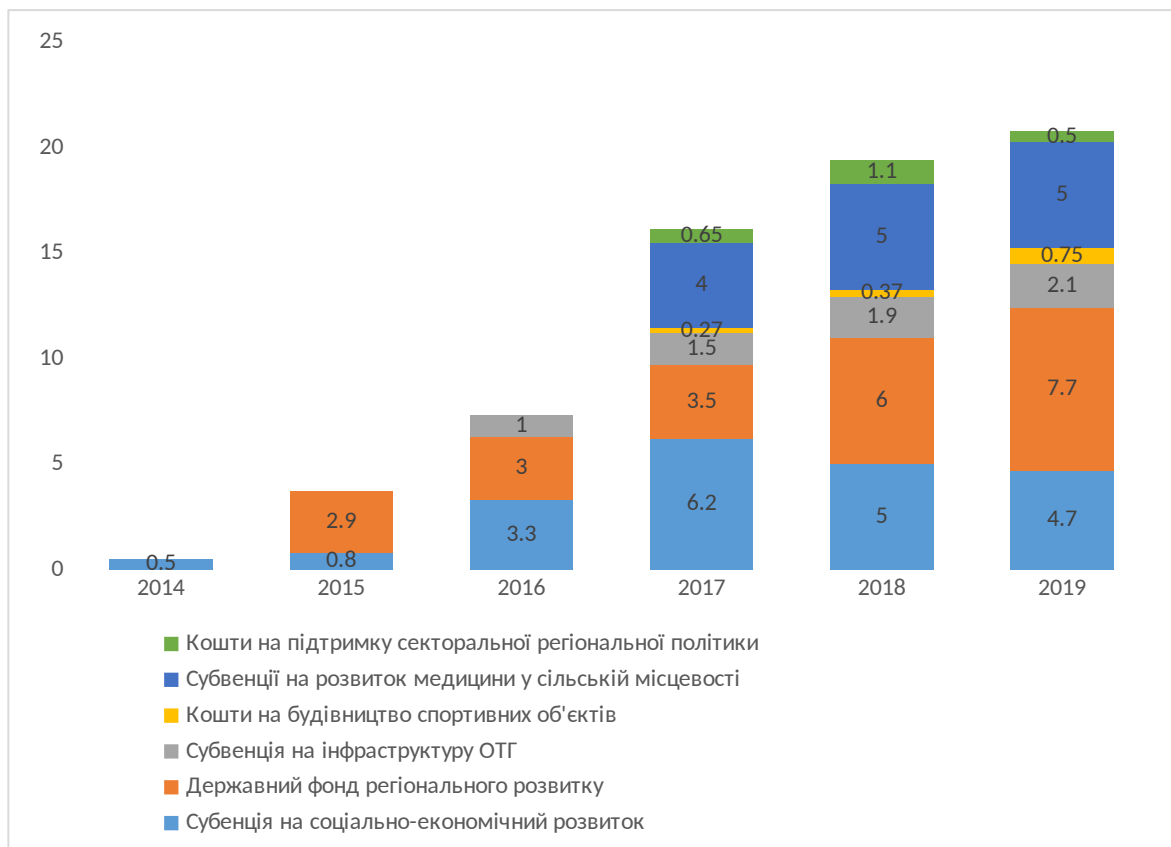

Рис. 1.13. Державна фінансова підтримка місцевого та регіонального розвитку в Україні за 2014-2019 рр., у млрд. грн.[3]

На 2019 рік передбачено 15,8 млрд. грн. державної фінансової підтримки за 3 програмами: державний фонд регіонального розвитку; субвенція на інфраструктуру об'єднаних територіальних громад та субвенція на сільську медицину. Порівняно з 2018 роком, у якому сума державної фінансової підтримки передбачалась на рівні 11,9 млрд. грн.

У 2018 році Донецька, Дніпропетровська, Львівська, Одеська, Харківська, Луганська, Житомирська, Івано-Франківська та Хмельницька області отримали найбільшу суму державної фінансової підтримки. Так у 2019 році ті ж області отримали більшу суму підтримки від держави, це в першу чергу пов'язано з

тим, що ці області є найбільш розвиненими у Україні та найбільш населеними (Табл. 1.3.).

1.3. Оцінювання впливу місцевих бюджетів на економічний розвиток територіальних громад (на прикладі с. Криничне)

Сучасні трансформаційні процеси в Україні визначають нові підходи до формування взаємовідносин у системі державного і місцевих бюджетів. Реформа міжбюджетних відносин – це стимул для місцевих громад ефективніше наповнювати свої кошториси, переходити на самозабезпечення та ощадно планувати свої видатки.

Фінансова децентралізація сьогодні є однією з найефективніших реформ, яка має успішне впровадження в Україні. Вона так як, бюджетна децентралізація має змінити спроможність громад та підвищити рівень соціально-економічного розвитку територій [5, с.68].

Станом на 10 травня 2019 року в Україні сформовано 899 об'єднаних територіальних громад, з них лише 32 в Одеській області[14].

Створення ОТГ може стати потужним інструментом розвитку місцевих бюджетів саме за умови максимального використання потенціалу територій. В Одеському регіоні мають місце процеси децентралізації та створення ОТГ, однак проміжні результати свідчать про наявність проблемних аспектів, щодо кількості учасників ОТГ, територіального принципу та доцільності об'єднання. Яскравим прикладом може слугувати Болградський район Одеської області, в межах якого, станом на кінець 2019 року, не було створено жодної ОТГ. Натомість, в межах Болградського району є фінансово спроможні сільські громади, які потенційно можуть виступати центром створення ОТГ.

Село Криничне входить до Криничненської сільської ради Болградського району Одеської області. Криничненська громада є однією з найрозвинутіших громад в районі. В 2019 році село Криничне зайняло 2 місце серед південних районів Одеської області у конкурсі «Сільські, селищні ради та об'єднані територіальні громади найкращого благоустрою у 2019 році».

У 2016 році доходна частина сільського бюджету по власним надходженням загального фонду виконано на 106,05%. За планом власні надходження мали поступити у розмірі 3785600 грн., а фактично поступило 4014594,45 грн.

У 2017 році порівняно з 2016 роком доходна частина сільського бюджету по власним надходженням загального фонду збільшилась на 27,43%, а виконання плану становило 119,53%.

У 2018 році порівняно з 2017 роком доходна частина сільського бюджету по власним надходженням загального фонду збільшилась на 7,66%, а виконання плану становило 101,02%. За планом власні надходження мали поступити у розмірі 5452400 грн., а фактично поступило 5507917,94 грн. (Рис. 1.14).

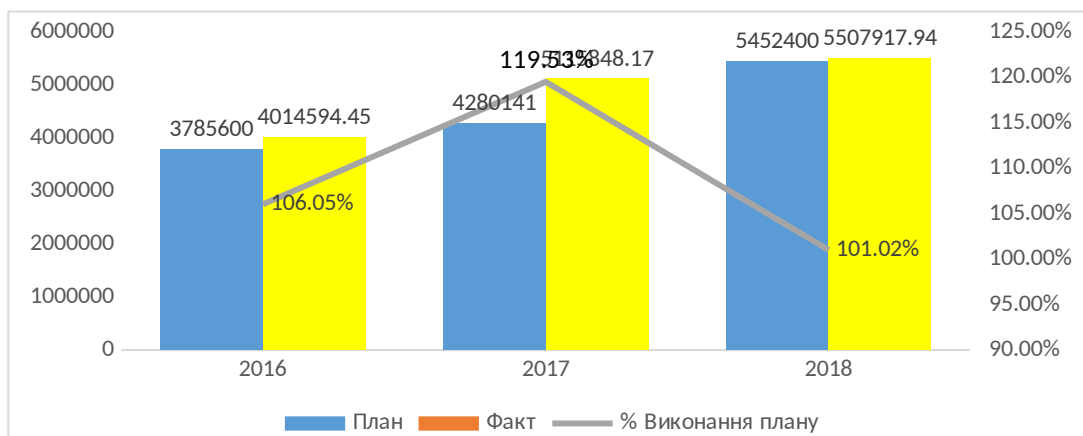

Рис. 1.14. Власні надходження загального фонду бюджету села Криничне за 2016-2018 рр., грн. [Складено самостійно на основі даних 6, 7, 8]

У 2018 році надходження від акцизного податку склали 648010,11 грн. Надходження від акцизного податку у 2017 році склали 792894,81 грн. У 2018 році план по надходженню від акцизного податку виконано на 86,4%. Акцизний податок з вироблених в Україні та ввезених на митну територію України підакцизних товарів (палива) компанією ООО «Газ-Оіл Гарант» склав 553125,61 грн. Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів склав 94884,5 грн.

Надходження від податку на майно у 2017 році склали 1506127,12 грн. У 2018 році сума надходжень склала 1569843,23 грн. Податок на майно у 2018 році виконано на 108,21%, перевиконання відбулося за рахунок підвищення заробітної плати.

Сума надходжень від єдиного податку у 2016 році становила 2549832,54 грн. У 2017 році сума надходжень збільшилась на 3,7% порівняно з 2016 роком та становила 2644591,47 грн. У 2018 надходження від єдиного податку до бюджету села Криничне збільшилось порівняно з 2017 роком на 20,82%. У 2018 році сума надходжень за планом складала 3195443,91 грн.

Надходження від орендної плати у 2017 році склали 1360517,3 грн. У 2018 році сума надходжень склала 1412429,91 грн. Орендна плата з юридичних осіб у 2018 році виконана на 109,72%. Платниками орендної плати були такі юридичні особи, як: СПК «Криничне» - 754687,00 грн., ООО «Велес» - 364145,00 грн., РАПК «Ялпуг» - 78968,00 грн., ООО «Новейл-Истейт» - 71411,00 грн. та ООО «Оріон +» - 47296,46 грн. (Рис. 1.15).

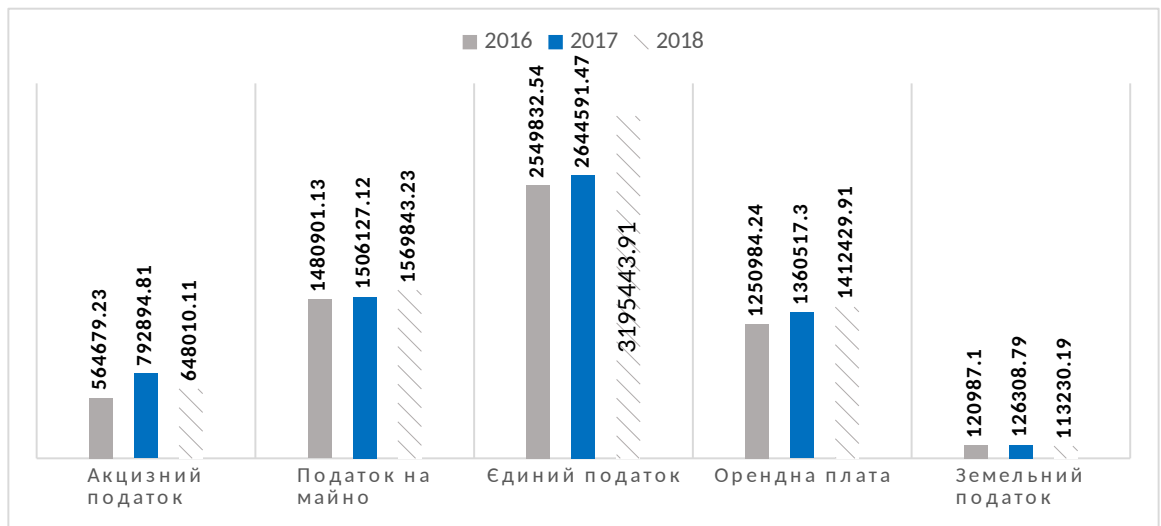

Рис. 1.15. Власні податкові надходження загального фонду бюджету села Криничне по основним видам податків за 2016-2018 рр., грн. [Складено самостійно на основі даних 6, 7, 8]

Сума надходжень від земельного податку у 2016 році становила 120987,4 грн. У 2017 році сума надходжень збільшилась на 4,4. У 2018 надходження від земельного податку до бюджету села Криничне зменшились порівняно з 2017

роком на 10,36%. Земельний податок з фізичних осіб виконано на 110,42%. Земельний податок з фізичних осіб виконано на 61,78% за планом її сума складала 26000 грн., а фактично надходження від орендної плати склали 16063,86 грн., в основному за рахунок АТ «Одесаобленерго»

У 2016 році надходження від плати за надання адміністративних послуг становили 7694,43 грн. У 2018 році порівняно з 2017 роком сума плати за надання адміністративних послуг зменшилась на 23,07%., а по надходженням від плати за надання адміністративних послуг було виконано на 64,57% (Рис. 1.16).

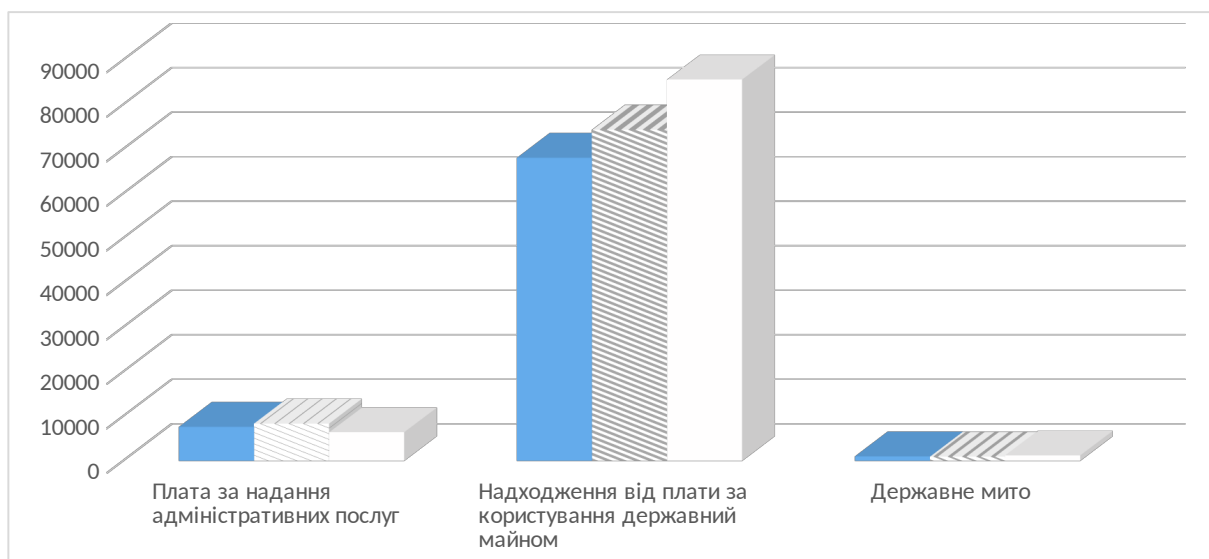

Рис. 1.16. Власні неподаткові надходження загального фонду бюджету села Криничне за 2016-2018 рр., грн. [Складено на основі даних 6, 7, 8]

У 2016 році надходження від плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном становили 68097,21 грн., у 2017 році дані надходження становили 74426,99 грн., тобто порівняно з 2016 роком збільшення склало 9,3%. У 2018 році порівняно з 2017 роком надходження становили 85659,14 грн. Надходження від плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном у 2018 році були виконані на 131,75%. В основному надходження поступили від ПАТ «Укртелеком» - 26738,00 грн., ООО «Піцерія «У фонтану» - 118650,00 грн. та ООО «Лайфселл» - 10000,00 грн.

У 2017 році сума офіційних трансфертів до бюджету села Криничне становила 2687000 грн., що на 9,67% більше ніж у 2016 році. У 2018 році сума трансфертів збільшилась порівняно з 2017 роком на 62,81% та становила 4374800 грн., з яких 1402000 грн. складає субвенція з місцевого бюджету на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету, 250000 грн. – субвенція з місцевого бюджету на виконання інвестиційних проектів та 2722800 грн. інші субвенції з місцевого бюджету. (Рис. 1.17).

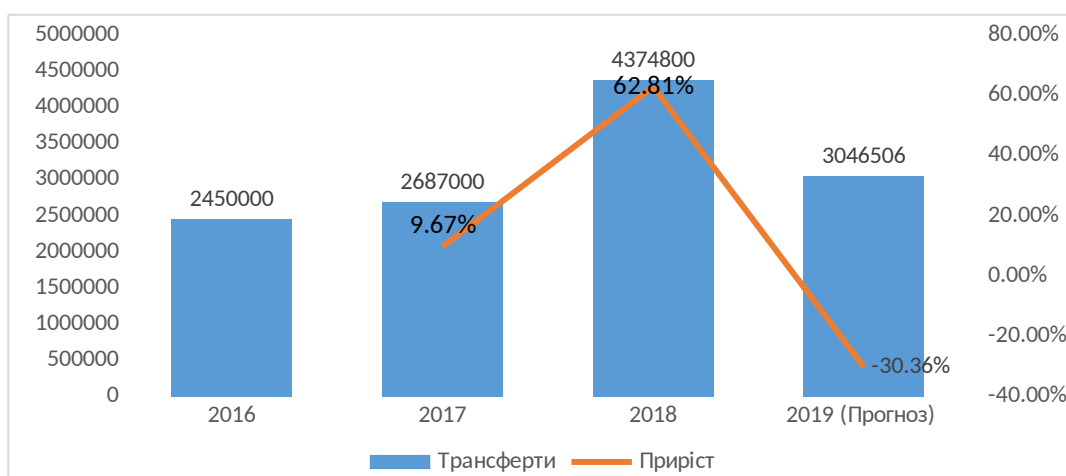

Рис. 1.17. Сума офіційних трансфертів до бюджету села Криничне за 2016-2018 рр., грн. [Складено самостійно на основі даних 6, 7, 8]

У 2016 році сума видатків бюджету села Криничне становила 6558327,11 грн., з них 4990876,73 грн. видатки загального фонду, а 1567450,38 грн. – спеціального. У 2017 році сума видатків збільшилась на 23,1% більше ніж у 2016 році.

Видатки загального фонду склали 5808011,51 грн., а видатки спеціального фонду 2265187,4 грн. У 2018 році порівняно з 2017 роком сума видатків збільшилась на 25,42%. Видатки загального фонду склали 6824177,37 грн., а спеціального фонду 3301114,76 грн. (Рис. 1.18).

Рис. 1.18. Видатки загального та спеціального фонду бюджету села Криничне за 2016-2018 рр., грн. [Складено самостійно на основі даних 6, 7, 8]

У 2017 році видатки на економічний розвиток склали 2162002,69 грн., а видатки на освіту 2016685,09 грн. Видатки на благоустрій села Криничне було витрачено 1616254,42 грн., на духовний та фізичний розвиток з бюджету громади було витрачено 1041442,66 грн. На загальнодержавні функції було витрачено 873520,12 грн., а на інші видатки 363293,95 грн. (Рис. 1.19).

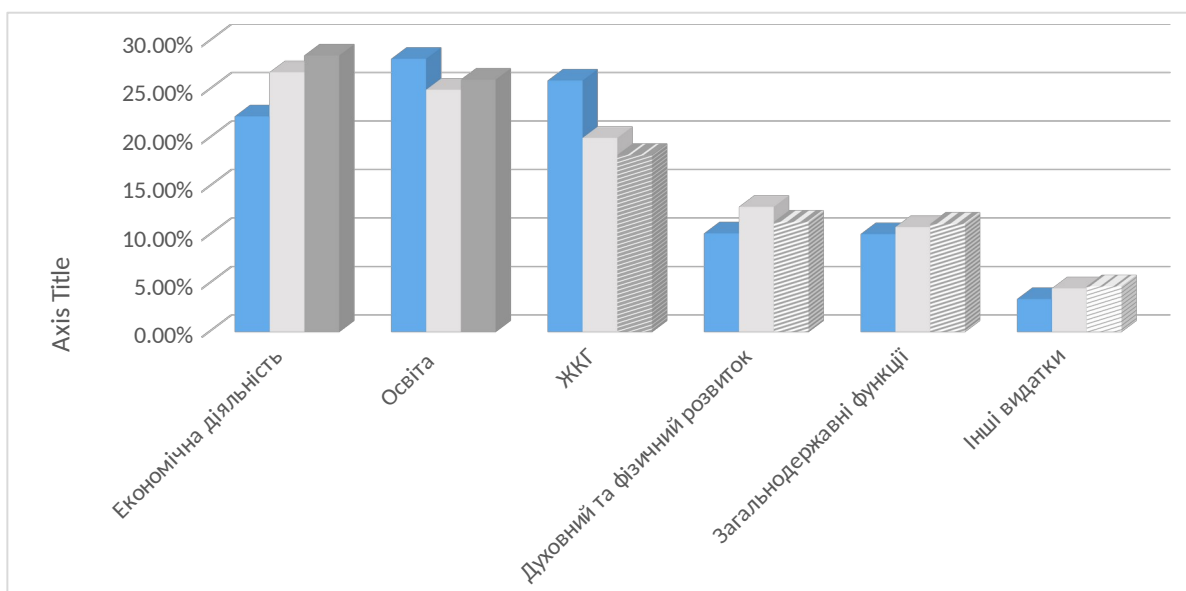

Рис. 1.19. Структура видатків бюджету села Криничне за функціональною характеристикою з 2016 року по 2018 рік, %.[Складено самостійно на основі даних 6, 7, 8, 9]

У 2018 році 28,51% або 2886314,38 грн. усіх видатків виділялось на економічну діяльність, а саме на утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури за рахунок коштів місцевого бюджету. На освіту, а саме на надання дошкільної освіти у 2018 році було витрачено 26,02% або 2634658,52 грн. усіх видатків бюджету села Криничне.

У 2018 році на житлове-комунальне господарство, а саме на організацію благоустрою населеного пункту було витрачено 18,26% або 1849340,23 грн.. На духовний та фізичний розвиток, а саме на забезпечення діяльності палаців та будинків культури, клубів, центрів дозвілля та інших клубних закладів, а також на проведення навчально-тренувальних зборів і змагань з олімпійських видів спорту 11,36% або 1150029,99 грн.

Як свідчить проведений аналіз, с. Криничне має досить спроможну фінансову базу для забезпечення потреб своїх мешканців. Крім того, аналіз напрямів використання коштів бюджету села свідчить про різноплановість здійснюваних витрат та наявність позитивного досвіду розвитку громади.

РОЗДІЛ 2. НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

2.1. Стратегічні орієнтири розвитку бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах фінансової децентралізації в Україні

Фінансова децентралізація є необхідною умовою становлення ефективної системи місцевих бюджетів, вона передбачає активізацію внутрішнього потенціалу розвитку об'єднаних територіальних громад, пошук додаткових власних ресурсів та стимулювання регіонів до фінансової автономії від держави.

На початку 2019 року український уряд затвердив другий етап децентралізаційної реформи в Україні на 2019-2021 роки, що сприятиме розвитку місцевого самоврядування та економічного розвитку країни в цілому.

Основними завданнями другого етапу децентралізаційної реформи в Україні на 2019-2021 рр. є:

1. Затвердження нової територіальної основи для діяльності органів влади на рівні громад та районів, тобто завершити формування по всій території України спроможних об'єднаних територіальних громад;

2. Передача повноважень виконавчої влади органам місцевого самоврядування та їх розмежування між рівнями і органами за принципами субсидіарності;

3. Створення належної ресурсної бази для здійснення повноважень місцевого самоврядування, а також забезпечення співмірності обсягу фінансового ресурсу новим повноваженням органів місцевого самоврядування;

4. Формування ефективної системи служби в органах місцевого самоврядування, тобто привести систему служби в органах місцевого самоврядування у відповідність до сучасних стандартів;

5. Запровадження єдиної державної політики щодо нагляду і контролю за законністю діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування;

6. Розвиток форм прямого народовладдя: виборів, референдумів, а також удосконалити систему виборів до рад громад, районних та обласних рад;

7. Удосконалення механізму координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади[10].

Підвищення ролі місцевих податків та зборів є одним з пріоритетних завдань для органів місцевого самоврядування. В свою чергу, це сприятиме зростанню фінансової стійкості та самостійності місцевих бюджетів, а також зростанню ефективності використання наявного фіскального потенціалу відповідних територій. Так за рахунок цих зростань відбудеться покращення рівня та якості послуг, що надаються жителям громад.

Об'єднання територіальних громад дасть можливість:

- оптимізувати територіальну структуру місцевих рад;
- підвищити рівень доцільності капіталовкладень в територію;

- покращити привабливість регіонів, за рахунок великих територій громад та великої кількості в них висококваліфікованих трудових ресурсів;

- підвищити ефективність управління територією.

Заходами подальшої реалізації реформи фінансової децентралізації та забезпечення ефективної системи місцевого самоврядування є:

- удосконалення законодавчої бази та чітке визначення функцій органів місцевого самоврядування всіх рівнів та місцевих органів виконавчої влади, щодо децентралізації владних повноважень у всіх галузях та сферах надання послуг;

- проведення державними органами виконавчої влади концептуальних засадах реформування, зокрема системи освіти, охорони здоров'я, інших галузей у відповідність до основних положень;

- удосконалення механізму надання місцевим бюджетам субвенцій із державного бюджету України. Розподіл фінансових ресурсів держави має здійснюватися з урахуванням мережі закладів соціально-культурної сфери тієї чи іншої адміністративно-територіальної одиниці, об'єктів інфраструктури та пріоритетних напрямів розвитку, передбачених програмами розвитку місцевості чи регіону[11, с.41-42];

- розроблення та затвердження в установленому порядку державні стандарти (нормативи) якості адміністративних, соціальних та інших послуг, що надаються населенню у відповідних сферах тощо.

Перспективою фінансової децентралізації бюджетів об'єднаної територіальної є продовження виваженої державної політики, спрямованої на збільшення фінансових надходжень та залишення більшої частини в громадах. Тільки так можна забезпечити існування бюджетів розвитку, а не бюджетів, доходи яких ледь покривають тільки утримання органу місцевого самоврядування.

Укрупнення територіальних громад в свою чергу призведе до реформування районів, що призведе до вирішення проблеми дублювання повноважень районів та громад. Так повноваженнями об'єднаних

територіальних громад мають стати первісне медичне обслуговування, культурно-освітні та спортивні заходи місцевого характеру, благоустрій громади, дошкільна освіта, дороги місцевого значення тощо. А повноваженнями району мають залишитися лише ті, завдяки яким вирішуються спільні проблеми об'єднаних територіальних громад, а саме функціонування центрів невідкладної медичної допомоги, служби пожежної безпеки, будівництво та ремонт доріг, утилізація та переробка сміття.

Лише належний та ефективний розподіл функцій та повноважень між рівнями органів місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на засадах субсидіарності; ефективне та стабільне функціонування органів місцевого самоврядування, забезпечення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, мінімізація умов для корупції; безпосередня участь громад у вирішенні питань місцевого значення, ефективність громадського впливу на прийняття рішень органами місцевого самоврядування може забезпечити та гарантувати успішність реформи децентралізації в Україні.

2.2. Перспективи формування об'єднаних територіальних громад в Одеській області (на прикладі с. Криничне)

Реформу децентралізації в Україні було розпочато в кінці 2014 року. З її початком в Україні почалась передача повноважень та фінансових ресурсів в центральних органів влади до органів місцевого самоврядування. Особливістю децентралізації стало формування нового адміністративного-територіального поділу та об'єднаних територіальних громад.

За планом Одеської державної адміністрації в 2015 році на базі Болградського району було запропоновано створити дві об'єднані територіальні громади з центрами у місті Болград та у селі Кубей. У 2016 році Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства запропонувало новий план створення все чотирьох об'єднаних територіальних громад з центрами у місті Болград, та у селах Кубей, Городне та

Василівка. Однак ні перша, ні друга спроба створити об'єднані територіальні громади на базі Болградського району не були успішними [15].

За даними Інституту громадянського суспільства, створення у 2015 році по всій території району об'єднаних територіальних громад дозволило б до 2020 року залучити додаткових 131 млн. грн. за рахунок субвенції на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад. А ці додаткові кошти могли профінансувати актуальну проблему району у соціальній та транспортній інфраструктурі місцевого значення.

З огляду на існуючі тенденції с. Криничне не має змоги залучати фінансові ресурси для подальшого розвитку території.

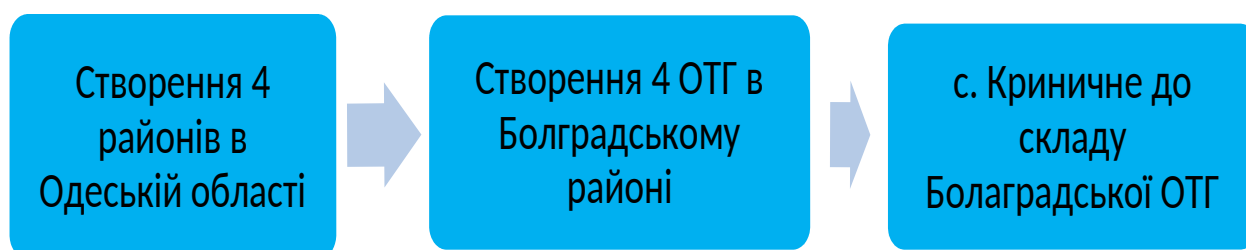

Рис. 2.1. Перспективний план формування об'єднаних територіальних громад в Болградському районі Одеської області згідно з планом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства

Натомість, за планом на 2019 рік дохідна частина з урахуванням трансфертів бюджетів територіальних громад, які за планом можуть стати Болградською міською об'єднаною територіальною громадою, складає 76300,23 тис. грн., з яких 11,96% або 9124,88 тис. грн. це доходи бюджету села Криничне на 2019 рік. Тобто даний показник показує, що Криничне серед інших громад потенційної об'єднаної територіальної громади займає друге місце після Болграду, що свідчить про високий потенціал для подальшого розвитку цього села у складі потенційно створеної ОТГ [16].

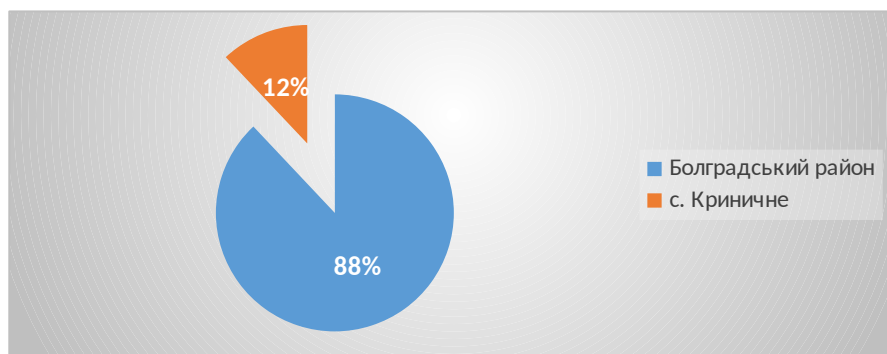

Рис. 2.2. Частка доходів бюджету села Криничне в доходах бюджету Болградського району в 2019 році, % [Складено самостійно на основі даних 16]

Основним показником спроможності об'єднаних територіальних громад в Україні є показник кількості власних доходів на 1-го мешканця. В 2018 році середній показник надходжень власних доходів на 1-го мешканця об'єднаних територіальних громад Одеської області склав 4217,3 грн., а сума власних доходів села Криничне на 1-го мешканця складає 1308,8 грн. Даний показник свідчить про те, що сума доходів бюджету є дуже малою та спроможність територіальної громади села є невисокою, що визначає перспективність залучення Криничного до ОТГ.

Перспективи розвитку села Криничного за умови залучення до ОТГ зображено на рисунку 2.3.

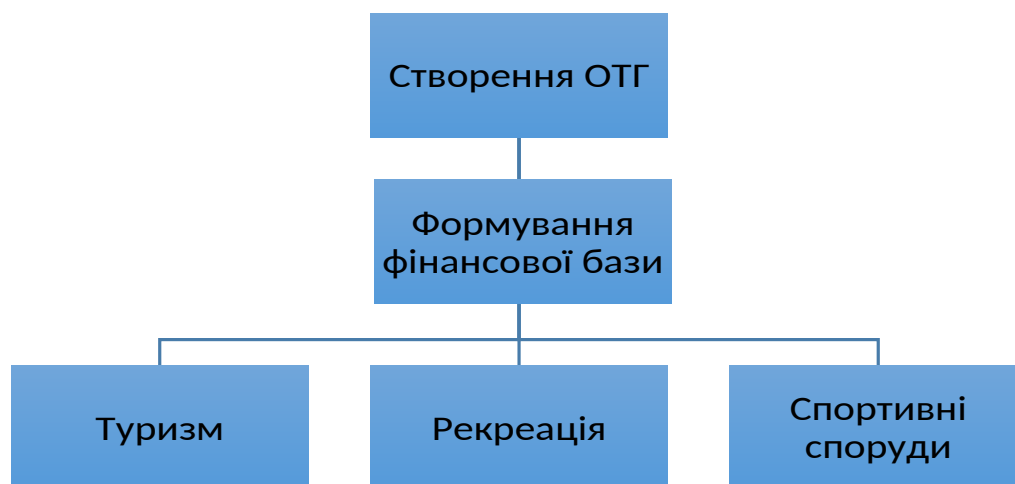

Рис. 2.3. Перспективи розвитку села Криничне за умови залучення до ОТГ

Значним бюджетоутворюючим податком об'єднаних територіальних громад є податок на доходи фізичних осіб. Сьогодні 60% з надходжень від цього податку залишається у об'єднаних територіальних громадах. Так, у потенційної об'єднаної територіальної громади, до складу якої може увійти Криничне, знаходиться багато державних та приватних підприємств в яких працює велика кількість працівників платників податку на доходи фізичних осіб.

Великим недоліком у Криничному є відсутність спортивної інфраструктури, а саме спортивного комплексу, спортивних майданчиків та стадіону. В кінці 2017 році був розроблений перспективний план будівництва спортивних споруд, однак доходів сільського бюджету бракує для втілення плану. Створення об'єднаної територіальної громади з селом Криничне у її складі, могло б позитивно вплинути на проблему нестачі коштів. Так наприклад, у 2019 році на будівництво спортивних об'єктів в ОТГ державою передбачено 0,75 млрд. грн. Тобто державна підтримка здійснюється у даній сфері і це могло б вирішити проблему громади у даному питанні.

В останні часи широко обговорюється питанні туризму, в Криничному для цього є всі умови. По-перше, Криничне знаходиться на березі озера Ялпуг, та при наявності додаткових коштів там можна було б побудувати пляж, базу відпочинку, зони для рибництва тощо, що згодом могло б принести додаткові фінансові ресурси для розвитку села. По-друге, в Криничному знаходиться виноробня «Колоніст» і завдяки неї село Криничне, як і місто Болград, які можуть стати однією територіальною громадою, входять в маршрут створеного в Південній Одещині туристичного винно-кулінарного маршруту. По-третє, в Криничному за рахунок спонсорської допомоги розпочато будівництво етнографічного музею.

Отже, в Криничному є всі умови для розвитку туризму – сприятливе розміщення села, розвинута інфраструктура, особлива культура та ще багато чинників. Але, фінансових ресурсів в бюджеті села не вистачає, а за рахунок державної підтримки об'єднаним територіальним громадам можна буде це все втілити в реальність. Так, у 2019 році субвенція на інфраструктуру об'єднаних територіальних громад склала 2,1 млрд. грн., що на 0,2 млрд. грн. більше ніж у 2018 році. Тобто ми бачимо тенденцію до збільшення фінансової допомоги з боку держави та при створенні нової територіальної громади, можна б було додатково залучити фінансові ресурси для здійснення своїх повноважень та розвитку інфраструктури новоствореної громади.

Створення об'єднаної територіальної громади є необхідною умовою для подальшого розвитку села Криничне. Сьогодні село займає лідируючі позиції серед інших сіл району, але вже значно відстає від тих сіл, що входять до складу об'єднаних територіальних громад, які ще недавно відставали по своєму розвитку від Криничного. Завдяки створенню нової громади збільшення рівень фінансових ресурсів, в тому числі фінансових ресурсів, спрямованих на економічний розвиток громади.

ВИСНОВКИ

Аналіз формування доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад показав, що одним з найголовніших досягнень процесу фінансової децентралізації в Україні є збільшення частки місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України. Позитивним явищем в розвитку органів місцевого самоврядування стало значний приріст власних доходів місцевого бюджету, що стало можливим завдяки процесу фінансової децентралізації в Україні.

Моніторинг видатків бюджетів об'єднаних територіальних громад, показав, що в останні роки місцеві бюджети стали більш спроможними, що дало змогу ефективніше здійснювати свої повноваження. З початком реформи фінансової децентралізації в Україні значно збільшилась державна фінансова підтримка органів місцевого самоврядування, так в 2019 році порівняно з 2014 роком в 41,5 рази зросла державна підтримка місцевого та регіонального розвитку.

Фінансова децентралізація принесла позитивні явища в зростанні суми трансфертів, що безпосередньо збільшують спроможність села Криничне.

Встановлено, що тенденція розвитку видатків села Криничне має чітко виражену тенденцію до зростання, що свідчить про збільшення фінансових можливостей органів місцевого самоврядування. Значний обсяг видаткових повноважень забезпечується як через власні, так й через делеговані повноваження.

В роботі висвітлені стратегічні орієнтири розвитку бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах фінансової децентралізації в Україні. Досліджені основні завдання другого етапу децентралізаційної реформи в Україні.

Обґрунтовано перспективи формування об'єднаних територіальних громад в Одеській області (на прикладі с. Криничне). Досліджені основні переваги об'єднання територіальних громад, а саме ефективне управління, отримання додаткових фінансових ресурсів для розвитку інфраструктури, забезпечення економічного розвитку територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доходи бюджету України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://cost.ua/budget/revenue/>
2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на квітень 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/396/10.04.2019.pdf>
3. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на лютий 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/378/10.02.2019_ukr.pdf
4. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 лютого 2018 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.slideshare.net/Decentralizationgovua/12-2018>
5. Остапчук В.О. Фінансова децентралізація в Україні: Поточний стан та перспективи розвитку / В.О. Остапчук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – 2016 –С. 68-71

6. Пояснювальна записка до фінансового звіту села Криничне Болградського району Одеської області за 2016 р.
7. Пояснювальна записка до фінансового звіту села Криничне Болградського району Одеської області за 2017 р.
8. Пояснювальна записка до фінансового звіту села Криничне Болградського району Одеської області за 2018 р.
9. Аналіз виконання та структура видатків бюджету села Криничне за 2018 рік [Електронний ресурс]. Режим доступу:<https://openbudget.gov.ua/local-budget/15307512000/info?year=2018&month=12>
10. Про затвердження плану заходів з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування територіальної організації в Україні на 2019-2021 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.01.2019 р. № 77 [Електронний ресурс]. Режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-2019-p?lang=en>
11. Волохова І.С. Вектори зростання надходжень до місцевих бюджетів України / І.С. Волохова // Науковий вісник УжГНУ (Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»). – 2019. – №23 – С.39-42
12. Хрупович С.Є. Фінансова спроможність бюджетів об'єднаних територіальних громад / С.Є. Хрупович, Т.В. Подвірна // Науковий вісник МДУ (Серія «Економіка і суспільство»). – 2017. – №13 – С. 1259-1262
13. Панчишин Р. Основні переваги об'єднаної територіальної громади як форми організації місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/3/part_1/6.pdf
14. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на травень 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу:<https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/402/10.05.2019.pdf>
15. Формування перспективного плану об'єднання територіальних громад Одеської області: загальні підходи та практичні аспекти [Електронний ресурс]. Режим доступу:<http://kodima-rda.odessa.gov.ua/files/kodima-rda/files/silrada/>

16. Бюджети та структура доходів м. Болград та сіл Болградського району Одеської області [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/15307200000/local-incomes>

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Таблиця 1.1.

Надходження власних доходів 366 об'єднаних територіальних громад за січень – грудень 2017 року, порівняно з 2016 року, млн. грн. [3]

Платежі до бюджету			Всього, з них:	ПДФО	Акцизний податок	Плата за землю	Єдиний податок	Податок на нерухоме майно
366 ОТГ, Всього	Надходження	2016 р.	4959,6	1749,0	709,1	1168,1	1042,0	76,8
		2017 р.	9275,6	5211,7	794,2	1402,0	1402,6	132,5
	Відхилення	+/-	4316,0	3462,6	85,1	233,9	360,6	55,7
		%	187,0%	298,0%	112,0%	120,0%	134,5%	172,5%
159 ОТГ, що об'єдналися у 2015 р.	Надходження	2016 р.	3261,6	1749,0	367,8	559,0	449,2	35,6
		2017 р.	4376,6	2470,1	417,2	651,7	605,5	60,3
	Відхилення	+/-	1115,1	721,0	49,4	92,7	156,3	24,8

		%	134,2%	141,2%	113,4%	116,6%	134,8%	169,6%
207 ОТГ, що об'єдналися у 2016 р.	Надходження	2016 р.	1698,1	-	341,3	609,0	592,8	41,2
		2017 р.	4899,0	2741,6	377,0	750,2	797,1	72,1
	Відхилення	+/-	3200,9	2741,6	35,7	141,2	204,3	30,9
		%	288,5%	-	110,4%	123,2%	134,5%	175,1%

Додаток 2.

Таблиця 1.2.

Надходження власних доходів 665 об'єднаних територіальних громад за січень – грудень 2018 року, порівняно з січнем - груднем 2017 року, млн. грн.

[2]

Платежі до бюджету			Всього, з них:	ПДФО	Акцизний податок	Плата за землю	Єдиний податок	Податок на нерухоме майно
665 ОТГ, Всього	Надходженн я	2017 р.	12873, 1	5223,3	1522,8	2698,1	2646,2	245,9
		2018 р.	20865, 3	11880,3	1538,7	2997,4	3299,1	373,6
	Відхилення	+/-	7992,2	6656,9	16,0	299,3	652,9	127,8

		%	162,1%	227,4%	101,0%	111,1%	124,7%	152,0%
366 ОТГ, що об'єдналися у 2015-2016	Надходженн я	2017 р.	9299,5	5223,3	794,4	1407,8	1408,4	132,7
		2018 р.	11138, 3	6444,4	806,8	1581,3	1740,3	195,8
	Відхилення	+/-	1838,8	1221,1	12,5	173,5	331,8	63,1
		%	119,8%	123,4%	101,6%	112,3%	123,6%	147,5%
299 ОТГ, що об'єдналися у 2017 р.	Надходженн я	2017 р.	3573,6	-	728,4	1290,3	1237,8	113,2
		2018 р.	9727,1	5435,9	731,9	1416,1	1558,8	177,9
	Відхилення	+/-	6153,4	5435,9	3,5	125,8	321,0	64,7
		%	272,2%	-	100,5%	109,7%	125,9%	157,2%

Додаток 3.

Таблиця 1.3.

Державна фінансова підтримка місцевого та регіонального розвитку за областями у 2018-2019 році в Україні, за державним фондом регіонального розвитку, субвенцією на інфраструктуру ОТГ та субвенцією на сільську медицину, млн. грн. [Складено самостійно на основі даних 3, 4]

№	Область	2018	2019	Відхилення
---	---------	------	------	------------

				+ / -	%
1	Вінницька	470,7	635,1	164,4	134,93%
2	Волинська	450,1	589,4	139,3	130,95%
3	Дніпропетровська	685,0	881,1	196,1	128,63%
4	Донецька	930,5	1064,0	133,5	114,35%
5	Житомирська	548,7	686,8	138,1	125,17%
6	Закарпатська	490,7	664,2	173,5	135,36%
7	Запорізька	440,7	563,0	122,3	127,75%
8	Івано-Франківська	549,7	738,7	189,0	134,38%
9	Київська	423,6	604,3	180,7	142,66%
10	Кіровоградська	241,3	341,8	100,5	141,65%
11	Луганська	526,4	657,7	131,3	124,94%
12	Львівська	665,0	907,9	242,9	136,53%
13	Миколаївська	325,4	412,5	87,1	126,77%
14	Одеська	606,3	809,4	203,1	133,50%
15	Полтавська	415,1	546,1	131,0	131,56%
16	Рівненська	463,6	615,8	152,2	132,83%
17	Сумська	306,6	479,1	172,5	156,26%
18	Тернопільська	463,7	603,2	139,5	130,08%
19	Харківська	506,8	688,0	181,2	135,75%
20	Херсонська	397,8	500,7	102,9	125,88%
21	Хмельницька	549,9	687,5	137,6	125,02%
22	Черкаська	346,9	514,9	168,0	148,43%
23	Чернівецька	393,8	518,0	124,2	131,54%
24	Чернігівська	370,3	530,7	160,4	143,33%
25	м. Київ	331,4	560,1	228,7	169,01%
Всього:		11900,0	15800,0	3900,0	132,77%